

OVER THEATER, DEMOCRATIE EN GERECHTIGHEID

DEMOCRATIE EN THEATER

In Griekenland en daarna ook in de rest van Europa begint het theater op hetzelfde moment als de democratie aan zijn opmars.

Het theater is de plaats waar de stad zijn verhaal vertelt, waar verschillende versies van de geschiedenis aan het volk als publiek worden voorgesteld, waar het volk zijn geschiedenis komt bekijken en aan eerdere gebeurtenissen uit zijn geschiedenis wordt herinnerd. In een democratie kunnen alle versies van de geschiedenis worden verteld: de versies die de misdadigers beschuldigen (de Trojaanse Oorlog, Iphigeneia, Caligula, Himmelweg, Schindler's List,...), de versies die de oorzaken van de oorlog uitleggen, de versies die de krankzinnigheid van de mensen tonen (Macbeth,...) en de versies die tonen dat het soms dubbel is winnaar te zijn. In dictaturen is theater onmogelijk, want zij dicteren de enige versie van de geschiedenis die zij aanvaarden. Er is maar één enkele voorstelling: die van de macht.

Een dictatuur begaat gruweldaden en verbergt die. Een democratie voorkomt gruweldaden en toont ze. Een democratie mediatiseert conflicten, praat, denkt na en zoekt naar vreedzame oplossingen, terwijl een dictatuur mensen doodt en opsluit.

DEMOCRATIE EN GERECHTIGHEID

Gerechtigheid staat voor de deugdelijkheid van het recht. Het recht laat zich gelden in de rechtbank. Daar kan men zien hoe dankzij het recht conflicten worden opgelost die gevaarlijk zijn voor de mens en de maatschappij.

Er bestaan verschillende manieren om recht te spreken. Wraak is een manier om het recht in eigen handen te nemen, wanneer men meent het slachtoffer te zijn van iemand. Men kan iemand ook diep in zijn hart veroordelen of hem veroordelen door geruchten te verspreiden of zijn reputatie te beschadigen.

Maar waardeoordelen, maatschappelijke vernederingen of wraak zorgen er niet voor dat er geen onrecht meer is. Deze reacties worden zelf als onrechtvaardig beschouwd en niemand kan ze tegenhouden.

In Albanië bestaat er tot op de dag van vandaag een regel die het slachtoffer van een misdaad voorschrijft om die misdaad te wreken door een andere misdaad, waardoor je uiteindelijk zelf het slachtoffer kan worden van degenen die «gerechtigheid» eisen.

Zo worden soms decennia lang dodelijke familievetes uitgevochten – een praktijk waar maar geen einde lijkt aan te komen. Een democratisch oordeel daarentegen is een oordeel dat niet aan het slachtoffer wordt toevertrouwd. Het wordt toevertrouwd aan de maatschappij, die aan de daders en aan de slachtoffers vraagt om te stoppen met de woede, de haat en de moordende impulsen en om hun verhaal te doen voor een rechtbank, zodat men een idee krijgt van de daad die de maatschappij heeft verstoord. Democratisch rechtspreken ontslaat de slachtoffers van de verplichting om zelf te oordelen, omdat ze daardoor niet uit de vicieuze cirkel geraken. Men vraagt wel aan de slachtoffers om te vertrouwen op de rechters en om te geloven dat men ze niet in de steek zal laten en dat ze het recht hebben om te worden gehoord, vergoed en gerespecteerd.

Het democratische oordeel is een «ritueel» waarbij men de feiten (misdaden, wanbedrijven) opnieuw beleeft, waarbij men probeert om te begrijpen en de weg van de rede terug te vinden, zodat iemand die gedood heeft opnieuw menselijk kan worden, wanneer men vernederd, verkracht, verwond of verraden werd. Het is een moment waarop het verleden opnieuw wordt bekeken in de hoop dat het eindelijk voorbijgaat en niet de rest van ons leven bemoeilijkt. Het is een moment om te begrijpen, om elkaar te begrijpen, om zichzelf te begrijpen en om onze maatschappij te begrijpen.

Als die vorm van gerechtigheid verdwijnt, verdwijnt ook de democratie, want dan zullen de sterksten rechtspreken.